

αυτά και να συνιστούν τα καλύτερα. Ο Σύλλογος των διδασκόντων κάθε σχολείου αποφασίζει μόνος του για τα βιβλία, που θα εισαχθούν στο σχολείο, και κάθε διδάσκαλος παρουσιάζει έκθεσι για τα βιβλία που νομίζει πιο κατάλληλα.

Τμήμα 'Αγγλικής (English Department)

Το Τμήμα τούτο έχει 6 καθηγητές, αλλά προβλέπεται σύντομα ή αύξεισι τοῦ ἀριθμοῦ των, λόγω τῆς σπουδαιότητος πού ἀποδίδεται σήμερα στὸ ἔργο του, πού συνίσταται: α) στὴ διδασκαλία τῆς ἀγγλικῆς γλώσσας καὶ λογοτεχνίας καὶ β) στὴν προπαρασκευὴ τῶν σπουδαστῶν στὸ νὰ τὴν διδάσκου σωστά. Οἱ μισοὶ ἀπὸ τοὺς σπουδαστὰς τοῦ Κολλεγίου, ἀνήκοντες σὲ διάφορες κατηγορίες, σπουδάζου συστηματικώτερα τὴν ἀγγλικὴ γλώσσα, γιατί οἱ γνώσεις πού πήραν στὰ σχολεῖα τῆς Β) βαθμίου Ἐκπαιδεύσεως δὲν κρίνονται ἐπαρκεῖς γιὰ μέλλοντες διδασκάλους. Ὁ διδάσκαλος, ὅποια κι ἂν εἶναι ἡ εἰδικότητά του, πρέπει νὰ κατέχη πλήρως τὴ γλώσσα καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ βασικὴ ὑποχρέωσι γιὰ τὸ Τμήμα Ἄγγλικῆς νὰ τὸ ἐπιτύχη, στὴν περίπτωσι τῶν ἀσκουμένων σὲ αὐτὸ σπουδαστῶν. Κάθε διδάσκαλος πρέπει νὰ ἔχη τὴν ἱκανότητα νὰ ἐπικοινωνῆ μὲ εὐχέρεια μὲ τοὺς μαθητὰς του, ἰδιαίτερα τὴν ἱκανότητα τῆς ἐπικοινωνίας μὲ τὸν προφορικὸ λόγον. Σὰν σπουδαστῆς λοιπὸν τοῦ Παιδαγωγικοῦ Κολλεγίου ὀφείλει νὰ κατανοήσῃ τὸ πεδίο τῆς γλώσσας καὶ τὰ ὅριά της. Τὸ θέμα τῆς διδασκαλίας τῆς ἀγγλικῆς παρουσιάζει πολλὰ προβλήματα γιὰ τοὺς καθηγητὰς τοῦ Κολλεγίου γιατί οἱ σπουδασταὶ του ἀνήκου σὲ διάφορες κατηγορίες. Ἄλλοι εἶναι πτυχιούχοι Παν)μίου, ἄλλοι ἀπόφοιτοι ἄλλων Σχολῶν καὶ ἄλλοι ἔρχονται μὲ τὰ ἐφόδια τοῦ ἀποφοίτου Γυμνασίου. Χρειάζεται λοιπὸν νὰ ὑπάρχουν τέτοια προγράμματα, πού νὰ ἀνταποκρίνωνται στὶς γλωσσικὲς γνώσεις τῶν σπουδαστῶν καὶ νὰ τοὺς βοηθοῦν στὴν παραπέρα γλωσσικὴ τους ἀνάπτυξι, ὅπου τούτο ἐπιβάλλεται. Ὁ ἀπόφοιτος ἐνὸς Κολλεγίου Καλῶν Τεχνῶν π.χ. πού ἔρχεται στὸ Moray House γιὰ παιδαγωγικὲς σπουδές, ἀσφαλῶς γνωρίζει νὰ μιλάῃ γιὰ τὴν τέχνη του, τὸ εἰδικὸ λεξιλόγιό τῆς εἰδικότητός του, ἀλλὰ σὰν διδάσκαλος Καλῶν Τεχνῶν ἴσως νὰ μὴ γίνεται πάντοτε ἀντιληπτὸς ἀπὸ τοὺς μαθητὰς του. Τοῦ εἶναι ἀπαραίτητη ἡ ἀναζήτησι νέων μορφῶν ἐκφράσεως καὶ ἡ ἐξοικειώσι του μὲ αὐτά, ἂν θέλῃ ἡ διδασκαλία του νὰ παρουσιάζῃ τὴ σαφήνευ ἐκείνη πού θὰ τὸν φέρνῃ σὲ ἐπαφὴ μὲ τοὺς μαθητὰς του καὶ νὰ ἀποδίδῃ καρπούς. Ἀντίθετα ἡ σπουδάστρια πού ἐργάζεται γιὰ τὸ Δίπλωμα διδασκαλίας Α) βαθμίου Ἐκπαιδεύσεως πρέπει νὰ διευρύνῃ τίς γνώσεις της στὴ γλώσσα καὶ ταυτόχρονα νὰ μνηθῆ στὶς μεθόδους διδασκαλίας της σὲ παιδιὰ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου, ἐνῶ ὁ πτυχιούχος τῆς φιλολογίας θὰ πρέπει νὰ πάρῃ μαθήματα μόνον στὶς μεθόδους διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τούτου. Ὑπογραμμίζεται ἀκόμη καὶ ὁ ρόλος πού παίζει ἡ λογοτεχνία στὴν ἀρτιώτερη γλωσσικὴ κατάρτισι τῶν σπουδαστῶν γενικά.

Ἀπὸ τὰ προγράμματα μαθημάτων πού καταρτίζει τὸ Τμήμα Ἄγγλικῆς, θὰ ἀσχοληθοῦμε κυρίως μὲ ἐκεῖνο πού προορίζεται γιὰ διδασκάλισσες Α) βαθμίου Ἐκπαιδεύσεως, πού παρακολουθοῦν τὸν τριετῆ κύκλο σπουδῶν. Οἱ σπουδάστριες αὐτὲς ἔρχονται κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὰ σχολεῖα τῆς Β) βαθμίου Ἐκπαιδεύσεως, ὅπου οἱ καθηγηταὶ τους τῆς φιλολογίας εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ διδάξουν τὴν γλώσσα ἔτσι ὥστε νὰ τίς βοηθήσουν νὰ ἐπιτύχουν στὶς ἐξετάσεις τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Ἀπολυτηρίου. Ὑπάρχου βέβαια καὶ φιλόλογοι πού βοηθοῦν τοὺς μαθητὰς των νὰ ἀγαπήσουν τὴ μελέτη καὶ τὴ λογοτεχνία, πρῶγμα πού συντελεῖ στὴν περαιτέρω γλωσσικὴ ἀνάπτυξι τῶν μαθητῶν των, ἀλλὰ αὐτὸ γίνεται σὲ περιορισμένη κάπως κλίμακα, ἂν καὶ καταβάλλονται ὅλο καὶ περισσότερες προσπάθειες πρὸς τὴν κατεύθυνσι αὐτῆ. Ἡ μέλλουσα διδασκάλισσα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν τυπικὴ γνῶσι τῆς γραμματικῆς καὶ τοῦ συντακτικοῦ καὶ μερικῶν κλασσικῶν λογοτεχνικῶν ἔργων, πρέπει: α) νὰ γνωρίζῃ τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ τῆς μητρικῆς τῆς γλώσσας, τίς ἰδιορρυθμίες της, β) νὰ ξέρῃ

τί είναι εκείνο που κάνει ένα κείμενο καλό — όχι απλώς ὀρθὸ φραστικά — πράγμα που μᾶς ὑποχρεώνει νὰ λάβουμε ὑπ' ὄψιν τὸν συγγραφέα καὶ τὶς προθέσεις του καθὼς καὶ τὴ μορφή τῆς γλώσσας — τὸ ὄφος — πού αὐτὸς χρησιμοποιεῖ, καὶ γ) νὰ συναισθανθῆ τὴν πραγματικὴ ἀξία τῆς λογοτεχνίας σὰν μέσου καθολικῆς καλλιέργειας τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὴν ἀνάγκη νὰ ἐπεκτείνῃ τὴ μελέτη τῆς σὺν τόσο πλούσιον πεδίου τῆς λογοτεχνίας. Καταλαβαίνομε τώρα γιατί τὸ Τμήμα Ἀγγλικῆς τοῦ Κολλεγίου τοῦ Moray House δίνει μεγάλη σημασία στὴ διδασκαλία τῆς ἀγγλικῆς γλώσσας στὶς μέλλουσες διδασκάλισσες καὶ στὸν καταρτισμὸν ὅσο γίνεται πρὸς τελείων προγραμμάτων μαθημάτων γιὰ τὴν κατηγορία αὐτὴ τῶν σπουδαστριῶν, καθὼς καὶ τὴν ἐφαρμογὴ συγχρόνων μεθόδων διδασκαλίας των. Ἡ διαπίστωση ὅτι γιὰ σπουδάστριες — καὶ σπουδαστὰς — πού ἔχουν περατώσει τὶς γυμνασιακὰς τοὺς σπουδὰς ἢ ἐργασία σὲ μικρὰς ομάδες μὲ τὴ διαλογικὴ μορφή διδασκαλίας εἶναι ἢ περισσότερο ἐνδεδειγμένη ἀρχίζει νὰ θρίσκη τὴν πρακτικὴ τῆς ἐφαρμογῆς στὴ διδασκαλία τῆς ἀγγλικῆς — σὰν μητρικῆς φυσικὰ — γλώσσας σὸ Κολλέγιο τοῦ Moray House.

Βασικὰ ἐμπόδια στὴ γενίκευσι τοῦ τρόπου τούτου ἐργασίας σὸ Τμήμα Ἀγγλικῆς εἶναι ἢ ἔλλειψι στεγαστικῶν χώρων καὶ ἢ ἔλλειψι προσωπικοῦ, πού ὅμως σύντομα θὰ ἀντιμετωπισθῶν κατά τὰς αἰσιόδοξες προβλέψεις τῶν καθηγητῶν τοῦ Κολλεγίου. Πρὸς τὸ παρὸν οἱ πρωτοετείς σπουδάστριες διδάσκονται μὲ τὸ σύστημα τοῦτο. Παρακολουθοῦν καὶ γενικὰ μαθήματα σὲ ὑψηλότερο ἐπίπεδο παρ' ὅτι στὰ σχολεῖα τῆς Δευτεροβάθμιας Ἐκπαιδεύσεως, ἀλλὰ ἢ περισσότερη ἐργασία γίνεται σὲ μικρὰς ομάδες καὶ ὑπὸ φροντιστηριακὴ μορφή, πού ἐπιτρέπει στὸν διδάσκοντα νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τὴν κάθε σπουδάστρια σὰν ἄτομον — δηλ. τὸ βασικὸ ἐπίπεδο γλωσσικῆς τῆς ἀναπτύξεως — ὥστε νὰ μπορέσῃ νὰ τὴν βοηθήσῃ στὴ γλωσσικὴ τῆς τελειοποίησι. Οἱ γραπτὰς ἐργασίαι παίζουσι σημαντικὸν ρόλον στὴν περίπτωσιν αὐτῇ. Ἔτσι πού δίδονται σχετίζονται ἀμεσα πρὸς τὴν μελλοντικὴν τῶν ἐργασίαν στὰ σχολεῖα καὶ πρὸς τὴν βαθμίδα γλωσσικῆς ἀναπτύξεώς τῶν καὶ ἐπὶ πλέον τὶς εἰσάγουσι προοδευτικὰ σὲ νέας περιοχὰς τῆς λογοτεχνίας, πού τοὺς ἦταν ἐντελῶς ἀγνωστοί. Ἡ διδασκαλία τῆς ἀγγλικῆς διακόπτεται σὸ Β' ἔτος, ἀντίθετα πρὸς ὅτι γίνεται σὸ Παιδαγωγικὸν Κολλέγιο τοῦ Dundee, ὅπου τὸ μάθημα τοῦτο διδάσκεται καὶ σὸ Β' ἔτος 2 ὥρες τὴν ἐβδομάδα, γιὰ νὰ συνεχισθῆ συστηματικώτερη ἀκόμη σὸ Γ' ἔτος σπουδῶν, ὅπου διατίθενται 3 ὥρες τὴν ἐβδομάδα, δηλ. μιὰ ὥρα περισσότερη ἀπὸ ὅτι σὸ Κολλέγιο τοῦ Dundee κατὰ τὸ Β' ἔτος. Ἡ διδασκαλία γίνεται σὲ ὀλόκληρη τὴν τάξιν σὲ μιὰ σειρά θεμάτων πού διαλέγουσι οἱ ἴδιοι οἱ διδάσκοντες, ἀλλὰ ἀπαιτοῦν κατ' ἴδιαν μελέτη — δηλ. ἀτομικὴ ἐργασία ἀπὸ μέρους τῶν σπουδαστριῶν πᾶν ὡς ἔργα τοῦ Σαίξπηρ καὶ ἄλλα ἐκλεκτὰ ἔργα τῆς Σκωτικῆς λογοτεχνίας. Οἱ σπουδάστριες εἶναι ἀκόμη ὑποχρεωμέναι νὰ παρουσιάσωσι καὶ μιὰ ἀξιόλογον γραπτὴν ἐργασίαν σὲ θέμα πού ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰ εἰδικὰ τοὺς διαφέροντα. Μερικὰς σπουδάστριες ἐπεκτείνουσι τὴν κατ' ἴδιαν μελέτην τῶν σὲ 3 ἕως 4 θέματα, πού ἀγκαλιάζουσι ἕνα ἀρκετὰ εὐρὺ πεδίου τῆς λογοτεχνίας καὶ δέχονται σημαντικὴν σὲ βάθος καὶ πλάτος φροντιστηριακὴν βοήθειαν. Ἡ προοπτικὴ τῶν καθηγητῶν τοῦ Τμήματος τούτου εἶναι νὰ ἐπεκταθοῦν ἀκόμη περισσότερο οἱ ἐργασίαι τοῦ εἴδους αὐτοῦ σὲ μεγαλύτερον ἀριθμὸν σπουδαστριῶν, πού δείχνουσι διαφέρον γιὰ τὴν λογοτεχνίαν. Πρὸς τὸ παρὸν γιὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν σπουδαστριῶν αὐτῶν ἔχει περιληφθῆ στὰ μαθήματα ἐξειδικεύσεως καὶ τὸ μάθημα τῆς Ἀγγλικῆς γλώσσας καὶ λογοτεχνίας, πού διδάσκεται σὲ ἐπίπεδο πανεπιστημιακόν, φυσικόν.

Ἡ ἐξειδίκευσι δὲν περιορίζεται στὴ μελέτην ἀπλῶς τῆς λογοτεχνίας, ἀλλὰ ἐπεκτείνεται καὶ σὲ διάφορες γλωσσικὰς μελέτας, ὅπως π.χ. στὴ μελέτη τῶν παιδικῶν γραπτῶν (ἐκθέσεων, διηγημάτων παιδικῶν, πού γράφονται ἀπὸ τὰ παιδιά, κλπ.). Οἱ πρόσφατες γλωσσολογικὰς ἐρευνὰς στὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ εἶναι φυσικόν νὰ ἐπηρεάζουσι τὶς ἰδέας τῶν διδασκόντων σχετικὰ μὲ τὸν τρόπον τῆς διδασκαλίας τῆς ἀνα-

γνώσεως, τής εκθέσεως, τής γραμματικής κλπ. θεμάτων τής γλώσσας. Πράγματι έδω και λίγα χρόνια ή έρευνα έχει γίνει μιά από τις αναγκαίες εργασίες στο Τμήμα Άγγλικής του Κολλεγίου, αλλά τα υπάρχοντα μέσα, και ιδίως το λίγο προσωπικό δέν επιτρέπουν ανάληψη σοβαρών έρευνών. Άνάμεσα στα θέματα, που τώρα εξετάζονται έρευνητικά είναι και τα παρακάτω: Ποιά είναι ή σχέση ανάμεσα! στο γραπτό και προφορικό λόγο; Είναι χρήσιμοι οι γραμματικοί τύποι, που διδάσκονται στα παιδιά καθώς και οι μορφές συντάξεως, που τους μαθαίνουν, για την αποδοτική αυτοέκφραση των παιδιών; ή ακόμη στην μετ' ήθους ανάγνωσι ποικίλων κειμένων; κλπ. Γίνονται επίσης μελέτες για την αξιολόγησι ενός νέου συστήματος, που έχουν επινοήσει δυο διδάσκαλοι τής Γλασκώθης για τή βελτίωσι τής γραφομένης γλώσσας από τα παιδιά του Δημοτικού Σχολείου και τα καθυστερημένα παιδιά των σχολείων τής Β) βαθμίου Έκπαιδεύσεως. Εξετάζονται ακόμη και τα σχολικά έγχειρίδια για την συστηματική σπουδή τής άγγλικής γλώσσας και γίνεται προσπάθεια αξιολογήσεώς των. Με τις σπουδάστριες που εργάζονται για το Δίπλωμα τής διδασκαλίας Α) βαθμίου Έκπαιδεύσεως γίνονται πολλές συζητήσεις και κριτικές κατά την περίοδο τής πρακτικής τους άσκήσεως στα σχολεία, όπου συζητούνται ζητήματα μεθοδολογικά, που έχουν ήδη διδαχθή από τους καθηγητάς των τής ειδικής και γενικής Διδακτικής. Πολλά ακόμη θα μπορούσαν να λεχθούν για την εργασία του Τμήματος και στους άλλους τομείς, όπως στον καταρτισμό των προγραμμάτων για τους σπουδαστάς άλλων κατηγοριών; για την ενθάρρυνσι των διδασκόντων να εργασθούν με βάσι και τα προσωπικά των διαφέροντα για τις διδακτικές υπηρεσίες που προσφέρουν στη Σχολή Γλωσσολογικών Σπουδών του Πανεπιστημίου του Έδιμβούργου ή την βοήθεια που παίρνουν από αυτήν, για την δραστηριότητά τους στη διδασκαλία του Σαιξπηρικού ιδίως δράματος και την όργάνωσι στο έτήσιο φεστιβάλ του Έδιμβούργου θεατρικών παραστάσεων με έργα του Σαιξπηρ, που αποτελούν αξιόλογο καλλιτεχνικό γεγονός κάθε Αύγουστο κλπ., αλλά ο περιωρισμένος σκοπός τής παρούσης εργασίας με υποχρεώνει να τα παραλείψω,

Τμήμα άγωγής του λόγου (Speech Department)

Το Τμήμα τουτο έχει 6 καθηγητάς και με τον ειδικό σκοπό που επιδιώκει έρχεται κατά κάποιον τρόπο να συμπληρώση την εργασία που γίνεται στο Τμήμα τής Άγγλικής. Η εργασία στο Τμήμα αυτό άποσκοπεί α) στην καλλιέργεια τής φωνής και την βελτίωσι τής όμιλίας των μελλόντων εκπαιδευτικών λειτουργών, ώστε να πραγματοποιούν επιτυχείς διδασκαλίες και β) στην διέγερσι του διαφέροντός των προς τα τοπικά γλωσσικά ιδιώματα και την ανάπτυξι τής ικανότητος για την αξιολογική εκτίμησι των διαφορών που τα ιδιώματα αυτά παρουσιάζουν. Μαθήματα άγωγής του λόγου παρακολουθούν όλοι οι σπουδασται του Moga House σε κάποια περίοδο τής φοιτήσεώς τους στο Κολλέγιο.

Το σχεδιαζόμενο πρόγραμμα μαθημάτων περιλαμβάνει μαθήματα όρθοφωνίας, μαθήματα για το πώς πρέπει να μιλάη κανείς εκ του προχείρου ή κατόπιν σχετικής προπαρασκευής, μαθήματα για τον τρόπο που γίνεται μιά συζήτησι, μαθήματα για το πώς γίνονται σχόλια και άλλα ραδιοπρογράμματα, μαθήματα άπαγγελίας και ήθοποιίας κλπ. Κατά τή διδασκαλία τής δραματικής τέχνης το βάρος πέφτει στην εργασία δραματοποιήσεως που μπορεί να γίνη μέσα στην τάξι, στη μίμησι, στη χρήσι κουκλών και μαριονεττών (κουκλοθέατρο και θέατρο νευροσπάστων) κλπ. Άκόμη γίνονται μαθήματα θεραπευτικής άγωγής του λόγου σε ώρισμένες κατηγορίες σπουδαστών και σπουδαστριών.

Για την εργασία αυτή χρησιμοποιούνται, σε μεγάλη κλίμακα, εκτός από την ζωντανή διδασκαλία των καθηγητών, το ραδιόφωνο, απ' όπου μεταδίδονται ειδικά μαθήματα, το γραμμόφωνο και το μαγνητόφωνο.

Τμήμα κοινωνικῶν σπουδῶν (Department of social study) (1)

Τὸ Τμήμα τοῦτο, πού εἶναι τὸ νεώτερο ἀπὸ ὅλα τὰ Τμήματα τοῦ Κολλεγίου, ἰδρύθηκε πρὶν ἀπὸ 3-4 χρόνια καὶ παρουσιάζει ἀρκετὸ διαφέρον. Τὸ πρόγραμμα σπουδῶν διαρκῶς τροποποιεῖται καθὼς τὰ ἔτη σπουδῶν, οἱ διάφοροι κύκλοι μαθημάτων καὶ οἱ σπουδασταὶ του αὐξάνονται. Στὸ ἀρχικὸ προσωπικὸ του, πού τὸ ἀποτελοῦσε μόνον ἕνας καθηγητὴς τοῦ μαθήματος τῆς Κοινωνιολογίας, ἔχουν σήμερα προστεθῆ ἄλλοι τρεῖς καὶ μερικοὶ ἄλλοι ἐργάζονται μὲ ἐπιμίσθιο.

Τὸ Τμήμα Κοινωνικῶν Σπουδῶν βασίζει τὴν ἐργασία του στὶς ἐξῆς δύο βασικὲς ἀρχές α) ὅτι γιὰ νὰ προπαρασκευάσῃ κανεὶς σπουδαστὰς ἱκανοὺς νὰ ἐργασθῶν στὸ πεδίο τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων πρέπει νὰ τοὺς βοηθήσῃ νὰ γνωρίσουν τὸν ἑαυτό τους καὶ νὰ γίνουσι ὄριμοι καὶ ἱκανοὶ νὰ προσαρμόζωνται στὸν ὕψιστο δυνατὸ βαθμὸ καὶ β) ὅτι γιὰ νὰ πραγματοποιήσουν αὐτὸν τὸν σκοπὸ εἶναι οὐσιώδεις νὰ διατηρεῖται μιά πολὺ στενὴ ἐπαφὴ ἀνάμεσα στοὺς διδάσκοντες καὶ τοὺς διδασκομένους καὶ νὰ ἐπιτρέπεται ἐλαστικότης στὸ πρόγραμμα μαθημάτων καὶ τὶς χρησιμοποιούμενες μεθόδους, ὥστε νὰ προσαρμόζωνται πρὸς τὶς ἀτομικὲς ἀνάγκες κάθε σπουδαστοῦ. Τὸ τελευταῖο τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητο ἀν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ σπουδασταὶ τοῦ Τμήματος τοῦτου ἔχουν ποικίλη ἐμπειρία, διαφορετικὴ γενικὴ μόρφωσι καὶ ἡλικία 20-40 ἐτῶν. Ἡ ἐργασία μὲ τοὺς σπουδαστὰς αὐτοὺς γίνεται σὲ πολὺ μικρὲς ομάδες, πού εἶναι ἀνομοιογενεῖς. Στὴν ἴδια ομάδα μπορεῖ νὰ βρεθοῦν ἕνας συνταξιούχος ἀστυνομικὸς, ἕνας ὑδραυλικὸς ἀρχιεργάτης, ἕνας μηχανικὸς, ἕνας δημόσιος ὑπάλληλος, ἕνας νέος πού μόλις τελείωσε τὶς πανεπιστημιακὲς του σπουδὲς κ.ο.κ. Ἐκεῖνο πού συνήθως τοὺς ἐνώνει εἶναι τὸ κοινὸ τους διαφέρον γιὰ τοὺς νέους ἢ τὴν κοινωνία καὶ ἡ μετριοφροσύνη τους, πού τοὺς κάνει νὰ νοιώθουν τὴν ἀνάγκη ἐπὶ πλέον μορφώσεως καὶ ἐκπαιδεύσεως προκειμένου νὰ ἀναλάβουν ἀνάλογη ἐργασία στὰ διάφορα πεδία κοινωνικῆς δραστηριότητος. Τέτοιοι σπουδασταὶ συμβάλλουν χωρὶς ἄλλο πάρα πολὺ ὄχι μόνον στὴ μόρφωσι τῆ δικῆ τους καὶ τῶν συσπουδαστῶν τους, ἀλλὰ καὶ στὴν τελειοποίησι τῶν προγραμμάτων καὶ τῶν μεθόδων ἐργασίας τοῦ Τμήματος Κοινωνικῶν Σπουδῶν, πού τοὺς ἐκπαιδεύει.

Ἐνας στοὺς 4 ἀπὸ τοὺς προσερχομένους γίνονται δεκτοὶ πρὸς φοίτησι. Ὅταν τελειώσουν τὶς σπουδὲς τους στρέφονται πρὸς τὸ εἶδος τῆς ἐργασίας γιὰ τὸ ὁποῖο οἱ καθηγηταὶ τους τοὺς κρίνουν περισσότερο καταλλήλους. Ἡ εἰδικὴ αὐτὴ ἐκπαίδευσι τοὺς ἐξασφαλίζει ἀμέσως ἐργασία σὲ μιά μεγάλη ποικιλία ἐπιχειρήσεων ἢ ἄλλων ἰδρυμάτων. Ἄλλοι γίνονται Ἀρχηγοὶ Κέντρων Νεότητος, ἄλλοι σύμβουλοι σὲ Σχολεῖα γιὰ παιδιὰ μὲ συναισθηματικὲς διαταραχὲς ἢ σὲ Ἀναμορφωτικὰ Ἰδρύματα, ἄλλοι διευθύνονται ξενοδοχείων καὶ οἰκοτροφείων γιὰ ἐργαζόμενα παιδιὰ, ἄλλοι εἰσέρχονται σὲ διάφορες ἄλλες ὑπηρεσίες καὶ ἐπαγγέλματα, ὅπως τῆς Κοινωνικῆς Λειτουργοῦ κ.ἄ.

Γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ ἔργου τοῦ Τμήματος Κοινωνικῶν Σπουδῶν ἐκρίθη ἀπαραίτητη ἡ χρησιμοποίησι νέων μεθόδων ἐργασίας. Μετὰ ἀπὸ κάθε διδασκαλία ἀκολουθεῖ συζήτησι σὲ μικρὲς ομάδες, ὅπου οἱ σπουδασταὶ ἐκφέρουν ἐλεύθερα τὶς γνώμες των, προβάλλουν τὶς ἀπορίες των, ἀναλύουν καὶ συμπληρώνουν τὸ περιεχόμενον τῆς διδασκαλίας στὴν τάξι. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ οἱ σπουδασταὶ ἐνθαρρύνονται νὰ παίρνουν πῶς ἐνεργὸ μέρος στὴ μορφωτικὴ τους πορεία καὶ ἐτοιμάζουν εἴτε ἀτομικὰ εἴτε σὲ ομάδες γραπτὲς ἐργασίες καὶ σχέδια, πού τὰ παρουσιάζουν στοὺς συσπουδαστὰς των. Οἱ διδάσκοντες διαρκῶς τοὺς παρέχουν ἐρεθίσματα καὶ νύξεις γιὰ τὴ συλλογὴ καὶ

1. Γιὰ περισσότερες πληροφορίες ὁ ἐνδιαφερόμενος μπορεῖ νὰ συμβουλευθῆ τὸ Second Triennial Report τοῦ Moray House College of Education, Ἐδιμβούργον Φεβρουάριος 1964 σελ. 27 κ.έ.

έπεξεργασία ύλικου είτε από τη βιβλιοθήκη είτε κατ' εὐθείαν από τὴν κοινωνικὴ ζωὴ, γιὰ νὰ συμπληρῶνουν ἔτσι τὸ περιεχόμενο τῶν μαθημάτων, ποὺ διδάσκονται στὴν τάξι. Ἐπί πλέον κάθε σπουδαστὴς βλέπει σὲ ἰδιαίτερη συνάντησι τὸν καθηγητὴ του κάθε 15 μέρες, στὴν ὁποία μπορεῖ νὰ συζητήσῃ ποικίλα προβλήματα ἀπὸ τὴν ἀτομικὴ του μελέτη ἢ ἐμπειρία, νὰ γνωρίσῃ τίς εἰδικὲς ἀνάγκες του ἢ εἰδικὰ προβλήματα πρὸς λύσι καὶ νὰ πάρῃ συμπληρωματικὰ σχέδια ἐργασίας καὶ ὁδηγίες, ποὺ θὰ συμβάλουν στὴν ἀτομικὴ του τελειοποίησι.

Ἀπὸ τὴν ὄλη ἐργασία τοῦ Τμήματος τούτου ἡ Διεύθυνσι καὶ τὸ Συμβούλιο Σπουδῶν τοῦ Moray House κατέληξαν στὸ συμπέρασμα ὅτι **μαθήματα Κοινωνιολογίας καὶ Κοινωνικῆς Παιδαγωγικῆς εἶναι ἀπαραίτητα καὶ γιὰ ὅλους τοὺς ἄλλους σπουδαστάς**, ποὺ πρόκειται νὰ γίνουν ἐκπαιδευτικοὶ Α) βαθμοῦ ἢ Β) βαθμοῦ Ἐκπαιδεύσεως. Τὰ μαθήματα αὐτὰ σκοπὸ τους ἔχουν νὰ βοηθήσουν τὸν μέλλοντα ἐκπαιδευτικὸ νὰ ἀντιληφθῇ τὴ θέσι ποὺ τὸ λειτούργημά του κατέχει μέσα στὴν κοινωνία καὶ ἀνάμεσα στὰ ἄλλα κοινωνικὰ λειτούργηματα, νὰ ἀντιληφθῇ ἀκόμη ὅτι καὶ ἄλλοι παράγοντες ἐνδιαφέρονται ἐξ ἴσου γιὰ τὰ προβλήματα τῆς ἀγωγῆς καὶ νὰ πιστέψῃ ὅτι μιὰ σιενή συνεργασία μὲ τοὺς παράγοντες αὐτοὺς θὰ καθιστοῦσε πρὸς ἀποτελεσματικὲς καὶ τίς δικῆς του προσπάθειες γιὰ τὴν ἀγωγή τῶν παιδιῶν καὶ τῶν ἐφήθων. Μερικὰ ἀπὸ τὰ μαθήματα αὐτὰ περιλαμβάνονται στὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων τῆς Ψυχολογίας. Οἱ σπουδάστριες γιὰ τὸ Δίπλωμα διδασκαλίας Α) βαθμοῦ Ἐκπαιδεύσεως εἰσάγονται στὴν κοινωνιολογία τῆς οἰκογενείας καὶ στίς σχέσεις μεταξὺ σχολείου καὶ κοινωνίας. Τοὺς γίνονται γνωστὰ διάφορα σχέδια ὀργανώσεως τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς μέσα στὴ σύγχρονη κοινωνία καὶ τοὺς δίδεται ἢ εὐκαιρία νὰ συνειδητοποιοῦν καὶ συζητοῦν τίς κοινωνικὲς τους προκαταλήψεις. Στὸ Τμήμα τῆς Παιδαγωγικῆς πάλι παρακολουθοῦν μερικὰ μαθήματα Παιδαγωγικῆς Κοινωνιολογίας στὸ Β' ἔτος σπουδῶν καὶ στὸ Γ' ἔτος δίδεται μιὰ σειρά μαθημάτων σὲ δσοες ἐπιθυμοῦν ἐξειδίκευσι στὸν κάλο τῶν Κοινωνικῶν Σπουδῶν. Ἡ εἰσαγωγή τοῦ μαθήματος τῆς Κοινωνιολογίας καὶ στὸ Πρόγραμμα τῶν μελλόντων ἐκπαιδευτικῶν Α) βαθμοῦ καὶ Β) βαθμοῦ Ἐκπαιδεύσεως θεωρεῖται ἀπὸ τὸν Διευθυντὴ τοῦ Moray House καὶ καθηγητὴ μου διδάκτορα W. J. Inglis ὡς μιὰ ἀπὸ τίς σημαντικώτερες καινοτομίες στὸ πρόγραμμα γιὰ τὴ μόρφωσι τῶν διδασκαλισσῶν Α) βαθμοῦ ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν καθηγητῶν. Οἱ μέθοδοι ἐργασίας μὲ τοὺς σπουδαστάς ποὺ πρόκειται νὰ τύχουν διπλώματος ἢ πιστοποιητικοῦ Κοινωνικῶν Σπουδῶν παρουσιάζουν ἐξαιρετικὸ διαφέρον, ἀλλὰ ἡ ἀνάπτυξι τους ἐδῶ ξεφεύγει ἀπὸ τὰ πλαίσια τῆς μελέτης μου. Ἄλλωστε τὸ Τμήμα τοῦτο βρῖσκεται ἀκόμη στὸ στάδιο τῆς ἀναπτύξεώς του καὶ ὅτι κι ἂν ποῦμε γι' αὐτὸ σήμερα δὲν θὰ ἔχη πιά ἀξία γιὰ αὔριο, ἀφοῦ τὸ κύριο χαρακτηριστικὸ στὴν ὀργάνωσι καὶ τὴ λειτουργία του εἶναι ἡ διαρκὴς ἀλλαγὴ προγραμμάτων, μεθόδων καὶ προοπτικῶν.

Τὰ Πειραματικὰ Σχολεῖα τῶν Παιδαγωγικῶν Κολλεγίων

Κάθε Παιδαγωγικὸ Κολλέγιο ἔχει καὶ τὸ Πρότυπό του ἢ καλύτερα τὸ Πειραματικὸ Σχολεῖο, ποὺ μοιάζει περισσότερο μὲ τὰ Πειραματικὰ Σχολεῖα τῶν δικῶν μας Πανεπιστημίων (Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης) παρά μὲ τὰ Πρότυπα Δημοτικὰ Σχολεῖα τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν μας. Κάθε Πειραματικὸ ἀποτελεῖται ἀπὸ Δημοτικὸ καὶ Γυμνάσιο, ἐκτὸς ἀπὸ τίς περιπτώσεις ἐκεῖνες, ποὺ ἔχει μόνον Δημοτικὸ Σχολεῖο. Στὸ Πειραματικὸ γίνονται ὑποδειγματικὲς διδασκαλίες χάριν τῶν ἀσκουμένων ὑποψηφίων ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν, παρακολουθῆσι τῆς ἐργασίας τοῦ σχολείου ἀπὸ τοὺς σπουδαστάς, ψυχολογικὴ παρακολούθησι τῶν μαθητῶν ἀπὸ τοὺς σπουδαστάς, δοκιμασία τῆς ἀποτελεσματικότητος διαφόρων μεθόδων διδασκαλίας τῶν μαθημάτων τοῦ προγράμματος καὶ ποικίλες ἐρευνες ἐπὶ θεμάτων Ψυχολογίας, Διδακτικῆς καὶ Ὁδηγητικῆς. Μὲ τὴν προμήθεια δικτύων τηλεοράσεως μὲ ἐσωτερικὸ κῆ-

κλωμα, πολλά Κολλέγια έχουν συνδέσει με έσωτερικό δίκτυο τηλεοράσεως τις αίθουσες, όπου γίνονται οι υποδειγματικές διδασκαλίες με τις αίθουσες του Κολλεγίου, από όπου παρακολουθούν οι ενδιαφερόμενοι σπουδασταί, όπως αναφέραμε ήδη.

Στά Πειραματικά Σχολεία καλούνται να εργασθούν για λίγα χρόνια απόφοιτοι του Κολλεγίου που έδειξαν εξαιρετική επίδοσι στα μαθήματα, ιδιαίτερες διδακτικές ικανότητες και παιδαγωγικό τάκτ, ανανεωνόμενοι τακτικά, καθώς και δοκιμασμένοι εκπαιδευτικοί, που αποτελούν το μόνιμο προσωπικό του Σχολείου και που είναι ικανοί εκτός από τα διδακτικά τους καθήκοντα να αναλαμβάνουν και έρευνητική εργασία και να βοηθούν τους καθηγητάς των διαφόρων Τμημάτων του Κολλεγίου στην διεξαγωγή αναλόγων έρευνών, για το περιεχόμενο των οποίων μιλήσαμε ήδη στο κεφάλαιο περί της εργασίας των διαφόρων Τμημάτων του Κολλεγίου.

Το Πειραματικό Σχολείο του Παιδαγωγικού Κολλεγίου του Moray House έχει τελευταία περιορισθή μόνο στο Δημοτικό Σχολείο και το Νηπιαγωγείο. Από τον Αύγουστο του 1961 έπαψε να δέχεται μαθητάς για το Γυμνάσιο. Την απόφασι αυτή πήρε το Διοικητικό Συμβούλιο του Κολλεγίου του Moray House ύστερα από εισήγησι του Συμβουλίου Σπουδών και του Διευθυντού του Κολλεγίου — με μεγάλη στενοχώρια, όπως μου είπαν — για το λόγο ότι με τή προσθήκη μιās ακόμη τάξεως στα Γυμνάσια με πρόγραμμα πολλών μαθημάτων, από τα όποια οι μαθηταί θα παρακολουθούν μερικά μόνον κατά την προτίμησι τους, έδημιουργήθη πρόβλημα κτηριακών εγκαταστάσεών, που δεν μπορούσε να διαθέση το Κολλέγιο, λόγω στενότητος χώρου για την επέκτασί του, ενώ από το άλλο μέρος οι προσθήκες νέων κύκλων σπουδών στο Κολλέγιο απαιτούσαν την άμεση εξέυρεσι αίθουσών διδασκαλίας. Φυσικά αν στο Γυμνάσιο έδέχοντο μεγάλο αριθμό μαθητών, μιὰ τέτοια απόφασι δεν θα είχε κανένα λόγο να ληφθή, γιατί οι ομάδες των μαθητών που θα παρακολουθούσαν τα μαθήματα της εκλογής των θα ήσαν μεγάλες σε αριθμό, όποτε θα μπορούσαν να λειτουργούν σαν κανονικές τάξεις, όπως συμβαίνει στα Γυμνάσια της πόλεως. Στην περίπτωσι αυτή θα είχαν να λύσουν το διδακτηριακό πρόβλημα βρίσκοντας άλλοι τους απαιτούμενους χώρους.

Το Τμήμα του Δημοτικού Σχολείου αρχίζει σιγά σιγά να χρησιμοποιείται περισσότερο για έρευνα και λιγώτερα για υποδειγματικές διδασκαλίες, γιατί οι τελευταίες μπορούν κάλλιστα να γίνουν και στα άλλα σχολεία όπου γίνεται ή πρακτική άσκησι των σπουδαστών και γιατί ή έρευνα θεωρείται μιὰ από τις σπουδαιότερες ύπηρεσίες που μπορεί και πρέπει να προσφέρη το Πειραματικό Σχολείο ενός Παιδαγωγικού Κολλεγίου. Η μεγάλη έρευνα γύρω από τή διδασκαλία της Αριθμητικής με τή μέθοδο Cuisenaire που γίνεται εδώ και 10 χρόνια στο Σχολείο αυτό, καθώς και άλλες έρευνες για την καλύτερη μέθοδο διδασκαλίας της αναγνώσεως ήρθαν να δικαιώσουν την αντίληψι αυτή της Διευθύνσεως και του Συμβουλίου Σπουδών του Κολλεγίου του Moray House.

Το Νηπιαγωγείο χρησιμοποιείται για παρακολούθησι της εργασίας του από τις διδασκάλισσες που θέλουν να γίνουν νηπιαγωγοί και για την πρακτική τους άσκησι και ψυχολογική παρακολούθησι των νηπίων. Στο Νηπιαγωγείο εφαρμόζονται οι σύγχρονες αντίληψεις και μέθοδοι για την άγωγή των νηπίων. Η έρευνα σε αυτό είναι πολύ περιωρισμένη.

Φοίτησι

Η φοίτησι των σπουδαστών για τους περισσότερους αρχίζει στις 12 Οκτωβρίου. Για μερικές κατηγορίες αρχίζει νωρίτερα. Έτσι για τις διδασκάλισσες π.χ. που θα φοιτήσουν για το πιστοποιητικό της διδασκαλίας των δύο πρώτων τάξεων του Δημοτικού Σχολείου (Προπαρασκευαστικό Τμήμα Δημ. Σχολείου) και για κείνες

πού θα πάρουν τον εκπαιδευτικό τίτλο της Νηπιαγωγού αρχίζουν στις 21 Σεπτεμβρίου. Την ίδια ημερομηνία αρχίζουν τα μαθήματα και για το δίπλωμα των Αρχηγών Νεότητας. Για ειδικευμένους διδασκάλους ελαττωματικών παιδιών, εξ άλλου, τα μαθήματα αρχίζουν στις 6 Οκτωβρίου. Το ίδιο και για σπουδαστές από τις χώρες της κοινοπολιτείας. Στις 11 Οκτωβρίου αρχίζουν τα μαθήματα των πτυχιούχων Πανεπιστημίου και άλλων Ανωτάτων Σχολών, κ.ο.κ.

Το Έβδομαδιαίο Ωρολόγιο Πρόγραμμα καταρτίζεται κατά τη διάρκεια των θερινών διακοπών και είναι σταθερό ως το τέλος του διδακτικού έτους, όπως σταθερές και προκαθορισμένες είναι και οι ημερομηνίες των διαφόρων εκδηλώσεων του Κολλεγίου, π.χ. των εορτών, τελετών απονομής πτυχίων και διπλωμάτων κλπ. Οι ώρες διδασκαλίας διατίθενται αποκλειστικά για τη διδασκαλία των μαθημάτων για τα οποία προορίζονται, αναγράφονται δε στο Πρόγραμμα και οι αίθουσες στις οποίες θα γίνονται τα μαθήματα αυτά.

Οι διδακτικές ημέρες είναι πέντε, όπως και για τα άλλα σχολεία της Μεγάλης Βρετανίας και το Σαββατοκύριακο (Week-end) μένει πάντα ελεύθερο για την ουσιαστική ανάπαυση διδασκόντων και διδασκόμενων. Υπάρχουν εν τούτοις Σαββατοκύριακα, που αφιερώνονται σε μορφωτικές εκδρομές και επισκέψεις εκτός της πόλεως. Τα μαθήματα αρχίζουν πάντα στις 9 π.μ., διακόπτονται στις 12 και 40' τα μεσημέρι για γεύμα και αρχίζουν πάλι στις 1 και 40' μ.μ. για να τελειώσουν στις 3 και 55' το απόγευμα. Ένα από τα απογεύματα συνήθως της Τρίτης ή της Τετάρτης αφιερώνεται σε άθλοπαιδιές και άλλες δράσεις χάριν αναψυχής. Συχνά το πρόγραμμα έχει και κενά που αφιερώνονται σκόπιμα για να πηγαίνουν οι σπουδαστές στη βιβλιοθήκη για δανεισμό και παράδοσι βιβλίων και στο Αναγνωστήριο για μελέτη. Πολλές από τις διδακτικές ώρες ή εργασία γίνεται σε μικρές ομάδες και όταν οι αίθουσες δεν επαρκούν ή τάξι χωρίζεται σε δυο Τμήματα, όποτε οι ομάδες του ενός Τμήματος παρακολουθούν το ένα μάθημα και οι ομάδες του άλλου Τμήματος άλλο μάθημα και την επομένη ώρα γίνεται εναλλαγή.

Το διδακτικό έτος χωρίζεται σε τρία τρίμηνα καθωρισμένης διάρκειας. Το 1ο τρίμηνο αρχίζει συνήθως στις 12 Οκτωβρίου και τελειώνει στις 17 Δεκεμβρίου, το 2ο τρίμηνο αρχίζει στις 11 Ιανουαρίου και λήγει στις 25 Μαρτίου και το 3ο τρίμηνο αρχίζει στις 19 Απριλίου και λήγει στις 24 Ιουνίου. Όπου προβλέπεται πρακτική άσκηση των σπουδαστών αυτή γίνεται στο τέλος του τριμήνου, που έχει ορισθεί, όποτε για την κατηγορία αυτή των ασκουμένων σταματούν τα μαθήματα νωρίτερα.

Οι φοιτώντες στα Παιδαγωγικά Κολλέγια οφείλουν να παρακολουθούν ανελλιπώς τα μαθήματα και να δείχνουν αξιοπρεπή συμπεριφορά. Επειδή η εργασία είναι είναι θεωρητική μαζί και πρακτική δεν δικαιολογούνται απουσίες, παρά μόνον αν υπάρχει σοβαρός λόγος. Η παρουσία δηλ. των σπουδαστών είναι απαραίτητη για το προσωπικό τους όφελος. Ας μη ξεχνοῦμε ότι στα φροντιστηριακά μαθήματα γίνεται τέτοια εργασία, που δεν μπορεί να αναπληρωθῆ με κανένα άλλο τρόπο μελέτης και συνεπώς όσοι τυχόν απουσιάζουν χάνουν ανεκτίμητες μορφωτικές ευκαιρίες, που δεν αποκλείεται να τους στοιχίσουν και την αποτυχία τους στις τελικές εξετάσεις... Στην πράξι πάντως οι σπουδαστές δεν απουσιάζουν ποτέ από τα μαθήματα.

Το θέμα της αξιοπρεπούς συμπεριφοράς απασχολεί πάρα πολύ την Διεύθυνσι των Κολλεγίων και τα Συμβούλια Σπουδών. Όπως είδαμε και στο κεφάλαιο για τη διαδικασία της εισαγωγής στο Κολλέγιο δίδεται μεγάλη σημασία στο ήθος των μελλόντων εκπαιδευτικών. Η παρακολούθησι λοιπόν των σπουδαστών και ιδιαίτερα των

1. Οι ημερομηνίες αυτές μπορεί να μετακινηθούν ελαφρώς από έτος σε έτος, αλλά η διάρκεια των τριμήνων είναι πάντοτε η αυτή.

σπουδαστριῶν εἶναι συνεχῆς καὶ συστηματικῆς στὸν τομέα αὐτό. Ὅσοι καὶ ὄσες σπουδάστριες δὲν συμμορφώνονται μὲ τοὺς κανονισμοὺς καὶ τὶς συστάσεις τῶν καθηγητῶν τοὺς δέχονται στὴν ἀρχὴ τὶς νοθεσίες των καὶ ἂν ἐξακολουθήσουν νὰ ἀδιαφοροῦν ἀποβάλλονται ὀριστικὰ ἀπὸ τὸ Κολλέγιο. Οἱ κανονισμοὶ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας συνιστοῦν τὴν λήψι δλων τῶν μέτρων γιὰ τὴν τακτοποίησι τῶν σπουδαστῶν — καὶ ἰδιαίτερα τῶν σπουδαστριῶν — σὲ οἰκοτροφεία ἢ ἄλλα κατάλληλα καταλύματα, ὥστε νὰ ἐξασφαλίζονται οἱ ὄροι ὑγιεινῆς διαβιώσεως καὶ μελέτης καὶ νὰ εἶναι εὐχερῆς ἢ παρακολούθησι τοὺς καὶ ἡ ἐπικοινωνία τοῦ Κολλεγίου μὲ αὐτοὺς. Κάθε ἀλλαγὴ διευθύνσεως πρέπει νὰ γνωστοποιεῖται ἀμέσως στὴ Διεύθυνσι τοῦ Κολλεγίου. Ἀπὸ τοὺς κανονισμοὺς ἀπαγορεύεται στοὺς σπουδαστὰς τῶν διευτῶν καὶ τριευτῶν κύκλων σπουδῶν νὰ ἐργάζονται ἢ νὰ παρακολουθοῦν μαθήματα στὸ Πανεπιστήμιο ἐκτὸς ἀπὸ ἐκείνους — πτυχιούχους ἤδη Παν) μίου — πὺ παρακολουθοῦν τὸ Δίπλωμα Παιδαγωγικῆς τοῦ Πανεπιστημίου ἢ τὸ Δίπλωμα Θεολογίας, στὴν περίπτωσι πὺ ὑπάρχει Πανεπιστήμιο στὴν ἐδρα τοῦ Κολλεγίου. Ἄν κανένας σπουδαστῆς ἢ σπουδάστρια θέλῃ νὰ ἐργασθῆ στὸ διάστημα τῶν θερινῶν διακοπῶν ἢ στὴ διάρκεια τοῦ διδακτικοῦ ἔτους πρέπει νὰ ἔχη τὴν ἐγγραφὴ συγκατάθεσι τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Κολλεγίου. Τὰ μέτρα αὐτὰ παίρνονται γιὰτὶ οἱ σπουδῆς εἶναι ἐπίπονες καὶ πρέπει οἱ σπουδασταὶ νὰ ἀναπαύονται κανονικὰ, ἰδίως κατὰ τὸ διάστημα τοῦ καλοκαιριοῦ.

Ἐξετάσεις

Οἱ ἐξετάσεις στὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια εἶναι πολλῶν εἰδῶν. Γενικὰ διμῶς διακρίνονται σὲ πρακτικὰς ἐξετάσεις καὶ σὲ ἐξετάσεις γραπτὰς. Οἱ σπουδάστριες γιὰ τὸ Δίπλωμα διδασκαλίας Α) βαθμοῦ Ἐκπαιδεύσεως ἢ οἱ παρακολουθοῦντες προγράμματα γιὰ τὴ λήψι πιστοποιητικοῦ πρέπει (α) νὰ ἐπιτύχουν στὶς πρακτικὰς διδακτικὰς ἀσκήσεις, (β) νὰ ἐπιτύχουν στὶς γραπτὰς ἐξετάσεις στὰ θεωρητικὰ μαθήματα τοῦ κύκλου σπουδῶν τους, (γ) νὰ ἔχουν ἱκανοποιητικὴ ἐπίδοσι στὰ πρακτικὰ μαθήματα (Μουσικὴ, Τεχνικὰ κλπ.) καὶ (δ) νὰ πάρουν ἰατρικὸ πιστοποιητικὸ πὺ νὰ φανερώνη ὅτι μποροῦν νὰ διδάξουν.

Τὰ κριτήρια ἐπιτυχίας στὶς κάθε εἰδους ἐξετάσεις καθορίζει τὸ Συμβούλιο Σπουδῶν τοῦ Κολλεγίου. Ὅσοι σπουδασταὶ δὲν ἐπιτυγχάνουν τὸ ἐπίπεδο ἀποδόσεως πὺ τοὺς ζητεῖται προειδοποιοῦνται ἀπὸ τὸν Διευθυντὴ τοῦ Κολλεγίου γιὰ τὴν ἀνεπαρκῆ τους ἐπίδοσι καὶ τονίζεται ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Διευθυντὴ στοὺς σπουδαστὰς ὅτι, ἂν αὐτοὶ δὲν βελτιωθοῦν, θὰ πρέπει νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ Κολλέγιο. Ἄν στὸ διάστημα πὺ ὀρίζεται ὁ σπουδαστῆς δὲν δείξῃ σημεῖα βελτιώσεως τότε τὸ Συμβούλιο Σπουδῶν γνωρίζει τοῦτο στὸν Διευθυντὴ, ὁ ὁποῖος μπορεῖ νὰ ζητήσῃ χωρὶς καμμιὰ ἄλλη διαδικασίαν, ἀπὸ τὸν σπουδαστὴ νὰ ἀφήσῃ τὸ Κολλέγιο γιὰ πάντα. Σπουδασταὶ πὺ δὲν παρουσιάζουν ἱκανοποιητικὴ ἀπόδοσι στὶς πρακτικὰς ἀσκήσεις — δοκιμαστικὰς διδασκαλίαν — ἢ ἀπορρίπτονται ὀριστικὰ ἢ παραπέμπονται σὲ ἐπὶ πλέον παρακολούθησι καὶ πρακτικὴ ἀσκήσι γιὰ ἓνα τρίμηνο. Ὅσοι πάλι ἀποτυγχάνουν στὶς γραπτὰς ἐξετάσεις ὑποχρεώνονται σὲ συμπληρωματικὰς ἐξετάσεις μετὰ ἀπὸ ὄρισμένο χρονικὸ διάστημα καὶ μόνο ἂν ἐπιτύχουν τοὺς ἐπιτρέπεται νὰ συνεχίσουν τὶς σπουδῆς τοῦ ἐπομένου ἔτους. Οἱ ἐξετάσεις αὐτὰς γίνονται μέσα στὸν Μάιο γιὰ ὄσους τελειώνουν τὶς σπουδῆς τοῦ ἔτους τὸ 2ο τρίμηνο (τέλη Μαρτίου) καὶ τὸ πρῶτο δεκαπενθήμερο τοῦ Σεπτεμβρίου γιὰ ὄσους τελειώνουν τὶς σπουδῆς τους τὸν Ἰούνιο. Ὅταν ἡ ἀποτυχία ἐνὸς σπουδαστοῦ εἶναι γενικὴ ἢ ὁ ἴδιος ἔχει ἐπιδείξει πολὺ κακὴ διαγωγή τὸ πὺ πιθανὸν εἶναι νὰ τὸν ἀποκλείσουν γιὰ πάντα ἀπὸ τὸ Παιδαγωγικὸ Κολλέγιο. Τοῦτο ἀφίγεται στὴν κρίσι τοῦ Διευθυντοῦ, μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου Σπουδῶν τοῦ Κολλεγίου, τοῦ ὁποῖου ἄλλωστε προεδρεύει ὁ ἴδιος. Στὴν περίπτωσι πάλι πὺ ἓνας σπουδαστῆς ἐπεράτωσε μὲ ἐπιτυχία τὶς σπουδῆς του καὶ δικαιούται ἐκπαιδευτικοῦ τίτλου (διπλώματος ἢ πιστοποιητικοῦ), ἢ χορήγησι τοῦ τίτλου γίνεται μετὰ ἀπὸ